

MES, GYVULIAI

AGUSTINA BAZTERRICA

Iš ispanų kalbos vertė

Augustė Čebelytė-Matulevičienė

Sofoklis

VILNIUS, 2022

Broliuu Gonzalo Bazterricai

„<...> tai, kas matoma, niekada nepasakoma, o tai, kas sakoma, niekada nematoma.“¹

GILLES DELEUZE

„Man kąsniais išėda smegenis, / užsigeria sultimis širdies / ir seka pasakas prieš miegą.“

PATRICIO REY Y SUS REDONDITOS DE RICOTA²

¹ Gilles Deleuze. *Derybos*. Vertė Lina Perkauskytė, Nerijus Milerius, Audronė Žukauskaitė. Vilnius: „Baltų lankų“ leidyba, 2012.

² Roko muzikos grupė iš Argentinos, gyvavusi 1976–2001 m. Cituojami žodžiai iš dainos „Aš kanibalas“ (isp. *Yo canibal*). (Čia ir toliau – *vert. past.*)

PIRMA DALIS

„<...> jo išraiška buvo tokia žmogiška, kad net išsigandau <...>“

LEOPOLDO LUGONES

Skerdenos ketvirtis. Svaigintuvas. Konvejeris. Apiprausimo purkštuvai. Žodžiai sukasi jo galvoje ir vis iš naujo pribloškia. Žeidžia. Bet yra šis tas daugiau nei žodžiai. Dar kraujas, troški smarvė, įgudę judesiai, atsiribojimas. Visa tai užklumpa naktį, kai būna nepasiruošęs. Jis nubunda išpiltas prakaito, nes žino, kad laukia dar viena diena, kai turės skersti žmones.

Tik kad niekas jų taip nevadina, galvoja degdamasis cigaretę. Pats jų taip nevadina, kai naujam darbininkui aiškina, kaip apdoroti skerdeną. Jei prasižiotų, jį veikiausiai areštuo-tų, gal net nusiųstų į Miesto skerdyklą ir nuteistų. Kitaip tariant, nužudytų, nors šio žodžio nevalia tarti balsu. Kol plėšiasi nuo kūno sudrėkusius marškinėlius, stengiasi nuginti įkyrią mintį, jog ne kas kita, o žmonės auginami tam, kad vėliau taptų mėsiniais gyvuliais. Nuėjęs prie šaldytuvo įsipila ledinio vandens. Iš lėto gurkšnoja. Galvoje vienas po kito aidai išpėjimai, kad tam tikri žodžiai sąmoningai maskuoja pasaulio siaubą.

Tie žodžiai patogūs, nugaludinti. Įteisinti.

Atlapoja langą, karštis dusina. Kartu su cigaretės dūmais į plaučius traukia tvankų nakties orą. Karvių ir kiaulių laikais būdavo lengva. To amato išmoko mėsos perdirbimo įmonė-je „Kiparisas“ – tėvo bendrovėje, šeimos versle. Tiesa, paršelio,

kuriam dirdavo odą, žviegimas galėdavo ne juokais supurtyti, bet jis užsidėdavo apsaugines ausines ir ilgainiui prisitaikė prie triukšmo nelyg įprastų garsų. Po to, kai tapo dešiniąja šefo ranka, turi prižiūrėti ir mokyti naujus darbininkus. Aiškinti, kaip žudyti, yra bjauriau nei žudyti. Iškiša galvą laukan. Kvėpia troškų, gerklę svilinantį orą.

Norėtų nuslopinti jausmus, norėtų nekvaršinti sau galvos. Veikti nemąstydamas, žiūrėti, kvėpuoti – nieko daugiau. Viską matyti, žinoti, bet nekalbėti. Tik kad niekaip nepavyksta atsikratyti prisiminimų – jie ryškūs kaip niekad.

Dauguma susitaikė su tuo, ką žiniasklaida primygtinai siūlo vadinti Perėjimu. Tik ne jis, nes puikiai žino, kad žodis „perėjimas“ neatspindi, koks skubotas ir negailestingas buvo šis procesas. Tai tik žodis, apibrėžiantis ir įvardijantis precedento neturintį įvykį. Kitaip tariant, tuščias. Pokytis, virsmas, posūkis kita linkme – tai sinonimai, reiškiantys beveik tą patį, bet kiekvieno iš jų pasirinkimas byloja apie vienatinį požiūrį į pasaulį. Visi susitaikė su kanibalizmu, galvoja. „Kanibalizmas“ – dar vienas žodis, galintis privirti jam košės.

Prisimena tą dieną, kai paskelbė atradę GGB. Kilo masinis sąmyšis, panika, neištvėrę nelaimėliai puolė žudyti. Ištyrus GGB paaiškėjo, kad žmonėms nebegalima valgyti gyvūnų mėsos, nes ji užkrėsta mirtinu virusu. Ar bent taip buvo skambinama. Tai buvo žodžiai, skirti išpudrinti smegenis, užkirsti kelią klausimams, galvoja.

Basas šlepsi po namus. Po to, kai atsirado GGB, pasaulis negrįžtamai pasikeitė. Medikai išbandė skiepus, priešnuodžius, bet virusas buvo atsparus ir netgi mutavo. Prisimena, kaip pasipylė straipsniai apie veganų kerštą ir gyvūnų patirtą žiaurumą, kaip televizijos programos užkimšo mokslininkai, patariantys, ką vartoti vietoj įprastų baltymų, ir žurnalistai,

tegalintys bergždžiai kartoti, kad vaistas dar neišrastas. Atsidusęs prisidega dar vieną cigaretę.

Jis vienas. Žmona grįžo pas mamą. Nors nustojo ilgėtis, namuose iki šiol tvyro tuštuma, neleidžianti jam ilsėtis, užsimiršti. Iš lentynos pasiima knygą. Miego nenori. Įžiebia šviesą ir susiruošia skaityti, bet netrukus ir vėl užgesina. Pasičiupinėja randą ant rankos. Praėjo daug metų, jau seniai nebeskauda. Tai kiaulės darbas. Jis buvo labai jaunas, naujokas, ir manė, kad mėsa nenusipelno pagarbos, kol toji mėsa jo nesužalojo ir vos nenukando rankos. Viršininkas ir kolegos net susiriesdami leipo juokais. Tave pakrikštijo, sakė. Tėvas tylėjo. Po šio incidento jis nustojo būti šeimnininko sūnus ir tapo vienu iš jų. Bet nei jų, nei „Kipariso“ nebėra, galvoja.

Žvilgteli į mobilųjį. Praleido tris uošvės skambučius. Žmona neskambino.

Nusprendžia palįsti po dušu, nes nebegali tverti karščio. Atsuka vandenį ir pakiša galvą po ledine srove. Nori išguiti praeities vaizdus, įkyrius prisiminimus. Kačių ir šunų, sudegintų gyvų, krūvas. Net menkiausias įdrėskimas baigdavosi mirtimi. Susvilusios mėsos tvaikas neblėso ištisas savaites. Prisimena, kaip geltonais skafandrais vilkintys būriai kiekvieną naktį naršydavo po rajonus, kol išgaudė ir sudegino visus aliai vieno gyvūnus.

Šaltas vanduo kliaukia nugara. Jis sukniumba dušo kabinoje. Iš lėto purto galvą, bet prisiminimai nesiliauja plūdę. Po kurio laiko susibūrė gaujos, jos vogčiomis žudė ir valgė žmones. Spaudoje pasirodė pranešimas apie du bedarbius boliviečius, kuriuos užpuolė, nugalabijo ir pačirškino grupelė kaimynų. Kai perskaitė straipsnį, nugara nuėjo pagaugais. Tai buvo pirmas viešas akibrokštas, visuomenėje pasėjęs mintį, kad mėsa yra mėsa, koks skirtumas, kieno.

Pakelia galvą, kad vanduo apšlakstytų veidą. Norėtų, kad lašai išplautų smegenis, bet žino – prisiminimai niekur nedings, jie amžiams įsirėžę atmintin. Kai kuriose šalyse prašapo tuntai imigrantų. Imigrantų, atstumtųjų, varguolių. Juos persekiojo ir galop paskerdė. Valdžia įteisino žudynes, kai nebegalėjo pakelti milijonus prarandančių pramonininkų spaudimo. Šaldikliai vėl pradėjo veikti, buvo sugrąžintos ankstesnės kvotos. Žmonės ėmė veisti nelyg galvijus, kad būtų patenkinta didžiulė mėsos paklausa.

Išlipęs iš dušo vangiai šluostosi. Dirstelėjęs į veidrodį mato, kad po akimis tamsuoja ratilai. Jis pritaria vienai viešai nuskambėjusiai teorijai, kurios pradininkai buvo greitai nutildyti. Žinomas zoologas, savo straipsniuose prasitaręs, neva virusas – išgalvotas, papuolė į mįslingą avariją. Jis tiki, kad tai tik spektaklis nevaldomam populiacijos augimui pažaboti. Jį nuo mažų dienų lydi būgštavimai dėl senkančių išteklių. Prisimena neramumus tokiose šalyse kaip Kinija, kur, neapsikentę masinių grūsčių, žmonės galabijo vieni kitus, bet jokie žurnalistai nenušvietė įvykių tokiomis spalvomis. Pirmas žmogus, išpranašavęs, kad pasaulis gali sprogti, buvo jo tėvas: „Anksčiau ar vėliau planeta pratrūks. Pamatysi, sūnau, arba išsitaškys, arba visi išmirsim nuo kokio nors maro. Tik pažvelk, kas dedasi Kinijoje, – jų tiek daug, kad nebeužtenka vietos visiems išsitemkti, jie žudo vieni kitus. O čia... Na, čia dar likę erdvės, bet tuoj išseks vanduo, maistas, oras. Viskas ritasi velniop.“ Jis žvelgė į tėvą su gailėsčiu, nes manė, kad tai tik senio blevyzgos, bet dabar žino – tėvas buvo teisus.

Apsivalymas atnešė naudos: sumažėjo gyventojų, didelė dalis išsikapstė iš skurdo, vėl atsirado mėsos. Kainos laikėsi aukštos, bet rinka augo dar neregėtu greičiu. Vyko visuotiniai protestai, bado streikai, žmogaus teises ginančios organizacijos

teikė vieną skundą po kito, tačiau kaip atsakas pylėsi straipsniai, tyrimai ir naujienos, dariusios visuomenei nepalyginamai didesnę įtaką. Žinomų universitetų profesoriai tvirtino, kad žmogaus organizmui būtini gyvulinės kilmės baltymai, medikai baugino, jog augaliniai produktai stokoja mums reikalingų aminorūgščių, specialistai skelbė, kad atmosferoje sumažėjo metano dujų, tačiau smarkiai smuko maisto kokybės rodikliai, žurnalai mirgėjo nuo pranešimų apie žalingą daržovių poveikį. Užuot skyrusi dėmesio protestams, žiniasklaida pranešdavo apie kiekvieną naują mirties nuo menamo viruso atvejį.

Karštis nepaliauja dusinęs. Nuogas nušlempina į verandą. Beveik nėra kuo kvėpuoti. Atsigula į hamaką ir bando užsnūsti. Iš galvos neišeina viena reklama. Ten graži, bet kukliais drabužiais vilkinti moteris tiekia vakarienę trimis vaikams ir vyrui. Atsigręžusi į žiūrovus sako: „Pagaminau šeimai ypatingą patiekalą – mėsą, gardesnę nei įprastai.“ Visi nusišypso ir kimba į valgi. Štai kaip vyriausybė, jo šalies vyriausybė, pavadino tą produktą. Žmogiena tapo „ypatingąja mėsa“. Ne šiaip „mėsa“, bet „ypatingąja nugarine“, „ypatingaisiais šonkauliais“, „ypatingaisiais inkstais“.

Jis nevadina žmogienos ypatingąja mėsa. Jis vartoja mokslinius terminus, skirtus žmogui, kuris niekad netaps asmenybe ir tebus produktas, apibūdinti. Galvų, kurias reikės apdoroti, skaičiui, partijai, laukiančiai, kol bus iškrauta, konvejerio juostai ir nepertraukiamam, tvarkingam jos darbui, išmatoms, kurios bus parduotos trąšoms, Šalutinių produktų skyriui apibūdinti. Niekas nevadina jų žmonėmis, kad nepriskirtų tapatybės, todėl vartoja tokius žodžius kaip „gaminys“, „mėsa“, „valgis“. Išskyrus jį – jam patiktų, kad apskritai nereikėtų apie juos kalbėti.